

EL HUNDIMIENTO

(DER UNTERGANG)

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI

Berlín, abril de 1945. El Tercer Reich és a punt de patir el seu enfonsament. Una aferrissada batalla inunda de sang els carrers de la ciutat. Hitler i el seu cercle de confiança s'han atrinxerat en el búnquer del Führer. Amb ells hi ha Traudl Junge, la secretària personal de Hitler. A l'exterior, la situació és dantesca. Malgrat que Berlín i els seus habitants ja no poden resistir més, el Führer es nega a abandonar la ciutat i a capitular. L'horrible epopeia de l'Alemanya hitleriana, que va durar dotze anys, es reflecteix en els darrers dotze dies en el búnquer: el fanatisme de masses va funcionar en els primers moments del règim i va seguir regnant fins al seu final.

Les imatges que obren in tanquen *Der Untergang*, ens mostren el testimoni (extret d'un documental) de Traudl Junge, la que fou secretària personal d'Adolf Hitler. Al començament del film afirma que no perdona la noia que fou, que va romandre durant tres anys al costat del Führer aliena a tot el que succeïa. Al final afegeix que el fet de desconèixer allò que passa, el fet de no responsabilitzar-nos de la barbàrie que altres pugin cometre no ens eximeix de culpa. No n'hi ha prou en mirar cap a l'altre cantó per evitar que caigui sobre nosaltres la responsabilitat dels crims que es cometen a la porta del costat... Junge explica que, en aquella època, mai va sentir parlar de l'extermini jueu, però diu que a pesar de tenir vint-i-dos anys tenia el deure de saber allò que succeïa.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

País: Alemanya, 2004

Director: Olivier Hirschbiegel.

Productor: Bernd Eichinger.

Guió: Bernd Eichinger; basat en els llibres *El hundimiento: Hitler y el final del Tercer Reich* de Joachim Fest; i *Hasta el último momento: La secretaria de Hitler cuenta su vida* de Traudl Junge y Melissa Müller.

Fotografia: Rainer Klausmann.

Disseny de producció: Bernd Lepel.

Música: Stephan Zacharias.

Muntatge: Hans Funck.

Vestuari: Claudia Bobsin.

Duració: 150 minuts.

Intèrprets: Bruno Ganz (Adolf Hitler); Alexandra Maria Lara (Traudl Junge); Corinna Harfouch (Magda Goebbels); Ulrich Matthes (Joseph Goebbels); Juliane Köhler (Eva Braun); Heino Ferch (Albert Speer); Christian Berkel (Schenck); Matthias Habich (Werner Haase); Thomas Kretschmann (Hermann Fegelein); Ulrich Noethen (Heinrich Himmler).

ACTIVITATS

1.- Escriviu la sinopsi del film i feu una descripció de l'evolució de la Traudl Junge, la secretària de Hitler, al llarg de la història.

2.- La secretària Junge i en Peter, el noi que pertany a les Joventuts Hitlerianes i que al principi de la pel·lícula és condecorat per Hitler, aconsegueixen escapar de Berlín i sobreviure; representen – segons el director - el poble alemany. Com definiríeu les seves actuacions?

3.- La vida al búnquer és una barreja o resum del que fou el règim nazi: fanatisme; somnis delirants; menyspreu per al poble; pèrdua de noció de la realitat; crueltat ... Poseu exemples que il·lustrin cadascun d'aquests aspectes.

4.- L'antisemitisme ferotge fou un altre dels trets del règim nazi. En quines opinions o situacions de la pel·lícula ho podem constatar?

5.- Al film hi apareixen diversos col·laboradors d'Adolf Hitler i autèntics *enginyers* del règim nazi, com ara Albert Speer, Himmler, Goebbels o Goering. Cerqueu informació sobre aquests personatges i la seva responsabilitat durant el règim nazisme.

6.- En diversos moments queda patent que els nazis tenen un terror absolut als russos i que prefereixen entregar-se als altres aliats, és a dir, britànics o nordamericans. A què obeïa aquesta por? Quina havia estat l'actuació dels exèrcits alemanys durant la invasió a Rússia, feia escassament 4 anys?

7.- Un dels retrets que s'han fet a *L'enfonsament* és que, suposadament, ens dona una visió massa humana del dictador Hitler. Quina és la vostra opinió? Quina visió ens dona la pel·lícula de Hitler?

8.- El lloctinent de Hitler i cap de propaganda del règim nazi, Joseph Goebbels mobilitza els reservistes per lluitar contra els soldats de l'Exèrcit Roig, enviant-los a una mort segura perquè no estan preparats per a la lluita. El mateix líder nazi diu que *el poble ha escollit aquest destí. Ells ens van votar i ara els tallaran el coll*. Ell i la seva muller, per altra banda, decideixen assassinar els seus fills perquè *no val la pena viure en el món que s'aproxima després del Führer*. Què us sembla, des del punt de vista ètic aquestes actuacions?

Llenguatge i tècniques audiovisuals

1.- Un dels inconvenients del rodatge en el búnquer fou el poc espai que es tenia per moure els actors, les actrius i les càmeres... Es va optar per rodar càmera en mà. Quin nom anglès rep aquest moviment de càmera? Quines característiques té?

2.- El film està construït en muntatge lineal. El muntatge lineal és un tipus de muntatge que segueix una acció que es desenvolupa cronològicament, que no hi ha cap salt enrera o *flash back*. Es tracta d'un relat *a la manera tradicional*, que fa avançar l'acció. Cerqueu i expliqueu altres tipus de muntatges cinematogràfics.

3.- Aproximadament a la meitat de la pel·lícula observem com Eva Braun escriu una carta, així com també Magda Goebbels, n'escriu una altra. Sobre la veu de les dues dones, els espectadors observem diferents imatges: la penosa situació dels ferits a l'hospital, la crema de documents, el suïcidi de nazis, etc. Com s'anomena aquest recurs cinematogràfic?

PANTALLA DE LECTURES

PARLA EL DIRECTOR

A 2,80 metres sota terra, en un sepulcre de formigó de 250 metres quadrats amb 20 habitacions, sota els jardins de l'antiga cancelleria del Reich, a Berlín, va passar Adolf Hitler els darrers dies de la seva vida, envoltat d'alguns incondicionals mentre l'exèrcit rus avançava imparable cap a la capital alemanya. Aquest ambient irrespirable i tens, amb un home de 55 anys que amagava la seva mà esquerra que tremolava constantment però capaç encara de sembrar la por i el temor – *si la guerra està perduda no m'importa que el meu poble pateixi, no vessaré una sola llàgrima per ell* – és el que retrata la pel·lícula *L'enfonsament (El hundimiento / Der Untergang 2004)*, dirigida per Oliver Hirschbiegel i interpretada per Bruno Ganz. El film està basat en l'assaig

homònim de Joachim Fest i en el llibre de memòries on Traudl Junge, la secretària de Hitler, relata les seves experiències des de la seva incorporació al cercle de col·laboradors de Führer, fins la seva sortida del búnquer.

El film es centra en els fets ocorreguts a l'interior del refugi entre el 20 d'abril i el dia 1 de maig de 1945, data en què Hitler es suïcidà junt amb la seva muller Eva Braun, poques hores després d'haver-se casat. Mentre, a l'exterior té lloc una aferrissada batalla amb l'arribada de les tropes russes al mateix centre de Berlín.

Als seus 46 anys, Oliver Hirschbiegel tenia molt clar el perill que suposava acceptar dirigir el que és el seu tercer llargmetratge. Però ho va fer sense por, convençut que era una cosa que, com a alemany, li deu a les víctimes del terror nazi. Només va tenir un dubte inicial: *El primer que vaig pensar quan em van oferir dirigir aquesta pel·lícula és que no seria capaç amb la meua experiència i mitjans cinematogràfics, però les proves amb Bruno Ganz em van convèncer del contrari. Els meus dubtes eren únicament cinematogràfics i no polítics. Senzillament, vaig pensar que em seria impossible reflectir Hitler tal i com ho exigia el guió, com una persona més.*

L'estrena del film va commocionar la societat alemanya. El públic va donar suport massivament el film a les sales, mentre la crítica es dividia davant la conveniència d'aquest retrat de Hitler com a persona, 60 anys després del final de la Segona Guerra Mundial. *El públic alemany és un públic intel·ligent i sap una mica d'història. És impossible que després de veure aquesta pel·lícula algú tingui simpatia o atracció cap al personatge. Mai he entès el rebuig tan rotund que existia per presentar Hitler com una persona en una pel·lícula. Al llarg de la història, sempre hi ha hagut representacions del dimoni, com a reflex del mal i mai ningú s'ha preocupat per això. Hitler és el criminal més gran de tota la història, no hi ha hagut un altre pitjor que ell. Per què no presentar-lo tal i com era? Jo pensava que era una obligació mostrar que Hitler no era un monstre, un boig. El responsable de la mort de sis milions de jueus, de set milions de polonesos i de 20 milions de russos era una persona normal, no un boig.*

La figura de la secretària de Hitler, Traudl Junge, és la que serveix de fil conductor a la pel·lícula, que es tanca amb una mena d'autocrítica per no adonar-se'n de tot l'horror que significava el nazisme. *La secretària representa l'alemany mitjà, que no necessàriament havia de ser nazi, però sí culpable. L'excusa que molts alemanys han posat dient que no sabien res de les barbaritats comeses per règim és totalment refutable perquè és mentida. Tothom estava informat. Potser no tenien dades concretes sobre quants milions de persones s'estaven aniquilant als camps de concentració o el que passava en els diferents fronts, però hi havia comentaris, es parlava d'experiments i d'utilització de gasos, i els soldats que arribaven del front necessàriament havien d'explicar allò que passava. Espero i desitjo que amb aquesta pel·lícula es parli novament d'aquest tema.*

Hirschbiegel, que confessa la seva passió per les situacions límit, es posa seriós quan assegura que la ferida del nazisme no es tancarà mai. *Mai es podrà curar. És el crim més gran de la història de la humanitat i som els*

alemanys els qui ens n'hem de responsabilitzar. Potser no som els culpables perquè no vam viure aquella època però sí que en seguim sent responsables. Com a alemanys hem de saber que hi ha hagut homes, avantpassats nostres, que van assassinar sense escrúpols nens, dones, ancians, jueus... però no només assassinaven, sinó que ho feien en massa, de manera industrial. Era una autèntica ciència del crim. Històricament no hi ha hagut res comparable amb el nazisme i per això les nostres ferides no es curaran mai.

Programa de mà. Cinemes Renoir. 2004. Traducció i adaptació de Cinescola.

ORIGEN I ASCENS DEL NAZISME

La derrota alemanya a la Primera Guerra Mundial dona lloc a un nou règim polític, la República de Weimar, sortida de la desfeta i la revolució. El nou règim ha de patir les conseqüències de la guerra – reparació i inflació – i l'hostilitat dels sectors conservadors, així com dels partidaris del model soviètic. Fins a la crisi de 1929, la democràcia alemanya es mostra segura, però la crisi econòmica enfonsarà el règim liberal.

Fundat a Munic el 1919, el partit nacional-socialista alemany (el partit nazi) és molt minoritari al llarg dels anys 20. Tanmateix, a partir de 1929, Hitler aconseguirà arribar amb força a l'opinió pública alemanya, denunciant els demòcrates, els marxistes i els jueus com a responsables de les desgràcies alemanyes. Sense reparar en contradiccions, promet treball als desocupats, garanties per a la propietat de la terra als camperols afectats per la usura, la defensa dels petits comerciants i industrials contra el gran capital, la lluita contra el socialisme, i l'esplendor d'Alemanya. Des de finals dels anys vint el partit no deixa de progressar en cada elecció, perquè les classes mitjanes arruïnades, els camperols i la classe obrera desesperada per l'atur s'hi decanten. Per a molts alemanys, especialment per als cercles financers i empresarials, Hitler és l'únic defensor eficaç de l'ordre social amenaçat.

Dues dissolucions successives del Reichstag (parlament), el juny i el novembre de 1932 assenyalen la profunditat de la crisi política i social. L'abstenció socialista en el parlament i l'exclusivisme comunista impossibiliten qualsevol front antifeixista. D'aquesta manera els partits de centre-dreta cauen sota l'òrbita nacional-socialista. El 30 de gener de 1933 Hitler és nomenat canceller.

Entre el febrer i el juliol de 1933 hi ha la *revolució legal*. Hitler aconseguix la dissolució del Reichstag i la convocatòria de noves eleccions. Des del poder, una sèrie de decrets restrictius de la llibertat de reunió i premsa dificulten la campanya electoral de l'oposició. L'incendi del parlament el 27 de febrer permet a Hitler perseguir les organitzacions comunistes i suspendre les llibertats individuals. Malgrat l'atmosfera de terror, els nazis només obtenen en les eleccions (5 de març de 1933) el 43,9 dels sufragis, mentre l'esquerra n'aconsegueix el 30 %. L'ofensiva nazi es dirigeix aleshores contra els partits de centre, per tal de fer-se amb els dos terços dels diputats necessaris per a l'obtenció dels plens poders. Desunits i sense alternatives pròpies, els partits de centre donen el seu suport a Hitler. La llei de 23 de març sobre *la supressió de*

la misèria del poble i del Reich autoritza el govern a legislar per decret. És la fi del parlamentarisme.

Convertit en partit únic (14 de juliol de 1933), el partit nazi posa en pràctica una política de feixistització en tots els àmbits de la vida pública, l'administració, l'exèrcit i l'educació, dirigida a eliminar opositors. S'inicien les primeres persecucions dels jueus. Quan el 2 d'agost mor el president Hindenburg, Hitler acumula totes les funcions presidencials sota el títol de *Führer i canceller del Reich*.

Els fonaments teòrics del Tercer Reich

La visió del món del nazisme es resumeix en el següent eslògan: *un poble, un imperi, un cabdill*. El poble és entès com a comunitat racial fonamentada en la sang i el sòl, així com en la llengua i la cultura. Aquest poble – l'alemany -, històricament té la missió de dominar el món perquè, com indica Hitler al *Mein Kampf* (1925), la lluita entre races és a la base del procés històric, i la raça superior (ària o germànica) no pot defugir-la. Per preparar Alemanya per aquesta missió conqueridora cal preservar-la de la contaminació, tant física – jueus – com ideològica – liberalisme, marxisme, etc. -. Després de l'imperi medieval, i de l'imperi de 1870, el tercer imperi (Reich) serà l'encarregat de portar a terme l'expansió universal, missió històrica de la comunitat alemanya guiada pel partit nazi, sota l'autoritat absoluta del *Führer*.

L'estat nacional-socialista és totalitari, de tal manera que poble i administració es confonen; el control dels individus – especialment del jovent – i del pensament (propaganda) és total.

La pràctica econòmica i la política exterior del nazisme

Per sortir de la crisi, el règim nazi opta per l'autarquia, que ha d'assegurar les importacions vitals per fer créixer la producció i estimular les exportacions. Tanmateix no n'hi ha prou amb aquestes mesures per reduir l'atur. Aleshores i d'acord amb la seva ideologia expansionista, Hitler combina els recursos clàssics, com els grans treballs públics, amb una política accelerada de rearmament. Des del 1935, i sacrificant part del consum privat, la planificació alemanya dóna prioritat als sectors econòmics relacionats amb l'armament i la substitució d'importacions. Així es prepara la guerra per aconseguir l'espai vital necessari. Les grans firmes veuen incrementar substancialment els seus beneficis per les comandes estatals i el control absolut sobre la classe obrera.

En política exterior, Alemanya ha d'alliberar-se de les traves imposades pel tractat de Versalles, especialment la limitació d'armament i la desmilitarització de la Renània. En segon lloc, cal reunir en un sol estat totes les poblacions alemanyes i, finalment, assolir les conquestes territorials –Europa oriental – destinades a proporcionar a la raça germànica l'espai vital indispensable per al seu desenvolupament.

Al març de 1938 Hitler ocupa Àustria, i després de la conferència de Munic, esdevé el desmembrament de Txecoslovàquia: annexió de la zona habitada

per una majoria d'alemanys (sudets) el 30 de setembre de 1938; creació d'un protectorat sobre Bohèmia i Moràvia; i independència d'Eslovàquia. A l'estiu de 1939, Alemanya ocupa Polònia i provoca la Segona Guerra Mundial.

Varela, JR; López, F.; Pagès, J.; Varela, A.; Bertran, R. (1995) *Introducció a la història contemporània*. Barcelona: Columna. Pàgs. 162-165.

Activitats

- 1.- Quines condicions van imposar a Alemanya els guanyadors de la Primera Guerra Mundial? Quina influència van tenir en l'ascens del nazisme?
- 2.- Cerqueu les causes de la crisi de 1929. Com va repercutir a Europa?
- 3.- A quines classes socials van beneficiar les dictadures feixistes d'Itàlia, Alemanya i Espanya?
- 4.- Quins aspectes del text queden de manifest en el film *L'enfonsament*.

GUNTER GRASS: EM VAIG DEIXAR SEDUIR PEL NAZISME

Al llarg de la seva obra, el Nobel de literatura de 1999, l'alemany Günter Grass ha disseccionat com pocs les cicatrius del nazisme i els horrors de la pitjor guerra de la història, així com el pes de la culpa d'un país que va escollir mitjançant les urnes els seus caps: al capdavant, uns assassins que van cometre el genocidi més espantós que s'ha conegut mai. Ara ha decidit, a *Tot pelant la ceba*, escriure sense vergonya però embolcallat pels dubtes, les seves memòries fins el 1959. L'any 2006 la polèmica va esquitxar Günter Grass en saber-se que havia format part de les SS.

Com és que es va deixar entabanar pel nazisme?

Em vaig deixar seduir. No és una excusa, sinó una explicació. L'organització juvenil del nazis va tenir un atractiu immens i un poder de seducció impressionant. I ens vam deixar seduir sense fer preguntes. Encara em pregunto com és que un vailet no pas precisament beneït havia cregut sempre amb una victòria final. Com és possible que mai no hagués posat res en dubte. Com és possible que mai no hagués preguntat on era el professor de llatí que havia desaparegut, on era el jove, testimoni de Jehovà que també va desaparèixer en no voler agafar el fusell? On era el meu oncle afusellat? Encara m'ho retrec. Em culpo de callar i no preguntar. És cert que no sabia res dels crims de guerra que després van sortir a la llum, però l'afirmació de la meva ignorància no podia dissimular la meva consciència d'haver estat integrat en un sistema que va planificar, va organitzar i va portar a terme l'extermini de milions d'éssers humans. Encara que pogués convèncer-me de no tenir culpa activa, sempre hi ha un pòsit, que fins avui no s'ha esborrat i que amb massa freqüència s'anomena *responsabilitat compartida*. Viuré amb ella la resta de la meva vida.

Per què mai no havia parlat de la seva afiliació a les SS?

Sí que ho havia fet. Als anys 60, si em preguntaven, responia; però no s'ha d'oblidar que en aquells anys es preferia no parlar-ne. Va ser un període molt breu de la meua història (jo tenia 17 anys) i se'm va encapsular al cervell. Però també és veritat que no vaig disparar un sol tret. Sabia que un dia en parlaria, però esperava el moment adient; una autobiografia. Reivindico el dret de l'escriptor de decidir en quin moment escriu alguna cosa. Mai no havia amagat la meua seducció per Hitler ni el meu pas per les SS.

Creu que ha perdut crèdit com a referent tant polític com moral?

És absurd que jo sigui la consciència d'una nació. És cert que sóc i he estat actiu políticament parlant, però tot plegat no ha estat res més que una figura que s'ha inventat la premsa. Si aquesta campanya ha servit per enderrocar el mite, millor...

No creu que s'hauria de córrer un vel respecte al passat?

No perquè encara que es vulgui oblidar, la història sempre ens avança. Durant la postguerra es va acabar el debat, però res ha de quedar amagat. Però fins i tot en els vencedors, ja que no es poden oblidar del seu passat colonial.

Fragment de R. Palomeras. *Entrevista a Günter Grass*. Diari Avui 12-7-2007

Activitats

- 1.- Què eren les SS? Per què creieu que en Günter Grass hi va formar part?
- 2.- Què se'n devia fer del professor de llatí o del testimoni de Jehovà dels que parla en Günter Grass?
- 3.- Quines conclusions hem de treure de les reflexions de Günter Grass sobre la responsabilitat davant la barbàrie, així com també de les opinions expressades per la secretària de Hitler al principi i al final de *L'enfonsament*? Què és el que Grass anomena *responsabilitat compartida*?
- 4.- Creieu que s'ha de córrer un vel respecte al passat?
- 5.- Què vol dir Grass quan es refereix al *passat colonial dels vencedors*?

AUSCHWITZ: ¿NUNCA MÁS?

En 1963 visité el campo de Auschwitz-Birkenau con mi viejo amigo Fernando Benítez. Lo visitamos en silencio. Todo comentario resultaba superfluo, si no insultante. La vasta soledad de ese territorio de la muerte era poblada por un desfile interminable de víctimas portadoras cada una de un nombre que se resistía a morir. Con una crueldad que renueva la vigencia de Kafka como el escritor profético del siglo XX, cada prisionero, al ingresar en Auschwitz, debía contestar a una pregunta de sus victimarios: ¿ a quién debe dársele la noticia de su muerte?

(...) Auschwitz fue el sello fúnebre de un imperio racista, (cuyo autor), Hitler, estableció a partir de 1933 el *universo concentracionario* – Dachau, Buchenwald, Auschwitz, Treblinka, Midanek... – a fin de librar al mundo de la *peste judía*, pero también para aniquilar a homosexuales, gitanos, comunistas, socialistas y cristianos adversos al Reich.

Seis millones de hombres, mujeres y niños inocentes murieron en los campos de Hitler. Acaso la estadística más atroz esté, no en este número, sino en los que dejó el administrador del departamento de Economía del SS, Oswald Pohl. Además de los veinte mil cadáveres diarios producidos por los campos, Pohl calculó que la expectativa de vida de un prisionero era de nueve meses (el mismo tiempo requerido para nacer y para morir). En esta estimación del verdugo, durante ese período de tiempo, cada prisionero vivo y empleado en trabajos forzados podía darle al Reich un provecho de mil quinientos marcos diarios, sin contar el valor de dentaduras, cabellera, ropa y otros bienes. Sin embargo, advierte Pohl el gasto de cremación de cada prisionero era de dos marcos, a deducir del beneficio arriba mencionado.

(...) El capítulo más reciente de esta crónica del horror impuesto a unos hombres por otros hombres lo redactó el Gobierno de George W. Bush. Guantánamo y Abu Ghraib son dos nombres de la infamia contemporánea: torturas, humillaciones, abusos de poder (...) Los abominables crímenes del 11 de septiembre deben ser condenados y su repetición, prevista y sofocada por los mismos servicios de inteligencia que jamás predijeron el predecible ataque de Osama Bin Laden. Pero lo que la democracia norteamericana debe evitar es la paranoia y la psicosis que terminan por acusar al Otro como el Malo de la película. El terrorismo se combate atendiendo a los reclamos humanos de los marginados del mundo y contando con servicios de inteligencia que no vulneren la legalidad interna o internacional. El atacado no puede ponerse a la altura de los atacantes porque pierde autoridad.

Fragments de : Carlos Fuentes. "Auschwitz: ¿nunca más?" EL PAÍS 5-2-2005.

Activitats

- 1.- Quina és la idea-força de l'article que acabem de llegir?
- 2.- Per què ens ve a dir Carlos Fuentes que la dada més horrible no són el milions de morts provocats pel nazisme sinó l'estadística del departament d'Economia de les SS?
- 3.- Actualment, quins altres casos, a part de Guantánamo i les presons de l'Iraq, podrien assemblar-se a la manera de fer del nazisme?

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

- Origen, causes i conseqüències dels feixismes.
- La Segona Guerra Mundial: Causes, desenvolupament i conseqüències.
- L'Alemanya nazi.
- L'Europa del segle XX.
- L'antisemitisme.
- L'Holocaust.
- Origen i causes dels conflictes armats del passat i del present.
- Funcionament dels règims totalitaris.
- Reflexió sobre situacions del present que atempten contra els drets humans.
- El cinema com a element de coneixement històric.

Objectius formatius

- Iniciar-se en el coneixement dels grans conflictes mundials
- Observar una versió cinematogràfica del nazisme.
- Analitzar les característiques de les dictadures.
- Entendre els mecanismes que determinen l'origen i el desenvolupament dels feixismes.
- Fer servir el cinema per analitzar la societat.
- Conèixer diferents recursos expressius del cinema.
- Identificar situacions del present contràries als drets humans

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre les qüestions de comprensió i del llenguatge audiovisual de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents problemàtiques polítiques plantejades en el film
- Identificar els temes i subtemes de la pel·lícula.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les feines proposades.

Continguts de Ciències Socials, Història.

- Identificació i ús de diferents tipus de fonts, valorant les seves aportacions al coneixement del medi físic i de les formes de vida en el present i el passat.
- Valoració de la necessitat de protegir i difondre el patrimoni natural i cultural com a herència cultural dels grups humans.
- Aplicació de la representació gràfica de la cronologia i de les variables històriques de canvi, continuïtat i simultaneïtat.
- Situació en el temps i en l'espai dels fets històrics rellevants, aplicant la periodització convencional.
- Localització i caracterització de diferents paisatges, analitzant la interacció entre els grups humans i el medi i caracteritzant les formes de vida que possibiliten.
- Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports.
- Contrast i valoració crítica d'informacions diferents, incloses les dels mitjans de comunicació, sobre un mateix fet o fenomen, valorant solucions i alternatives als problemes.
- Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació, especialment les relatives al gènere.
- Valoració de la funció de la memòria històrica en la construcció del futur.
- Treball dels diferents continguts de la matèria amb mitjans audiovisuals i recursos TIC de forma creativa i responsable.

WEBS I ALTRES REFERÈNCIES

<http://www.labutaca.net/films/30/elhundimiento.htm>
<http://www.claseshistoria.com/fascismos/film-elhundimiento.htm>
<http://video.google.com/videoplay?docid=-4450912123293290604#>
<http://www.artehistoria.jcyl.es/historia/contextos/3120.htm>
<http://www.xtec.cat/~jbuxader/historia/temes/contemp/nazismealemany.htm>
<http://www.3cat24.cat/noticia/182230/altres/El-nazisme-alemany>
<http://socialsenxarxa.wordpress.com/historia/historia-del-mon-contemporani/els-totalitarismes-feixisme-i-nazisme/>
<http://www.cinescola.info/Pelis/La%20ola.pdf>
<http://www.cinescola.info/Pelis/Train.pdf>
<http://www.cinescola.info/Pelis/VitaBella.pdf>

Artola, R. (1995) *La Segunda Guerra Mundial*. Madrid: Alianza Editorial.
Carlos Fuentes. "Auschwitz: ¿nunca más?" EL PAÍS 5-2-2005
Appleman-Jurman, A. (2010) *Alicia, la historia de mi vida*. Barcelona: Alba.
Gallego, F. (2006) *De Múnich a Auschwitz*. Barcelona: De Bolsillo. Plaza & Janés.
R. Palomeras. *Entrevista a Günter Grass*. Diari Avui 12-7-2007
Payne, S. (1980) *El fascismo*. Madrid. Alianza Editorial.
Varela, JR; López, F.; Pagès, J.; Varela, A.; Bertran, R. (1995) *Introducció a la història contemporània*. Barcelona: Columna